

مقایسه اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی از منظر

حیطه‌های بلوم

نرگس رضوانی مقدم^۱

راضیه قاسمی اله آبادی^۲

چکیده

اهداف آموزشی بیانگر مقصدهایی هستند که برنامه‌ریزان و معلمان انتظار دارند که فراگیر بعد از پایان آموزش به آنها دست یابد. از این سو پراکندگی اهداف در سطوح و حیطه‌های مختلف بلوم اهمیت دارد. در این پژوهش سعی شده است که اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بر اساس سطوح اهداف حیطه‌های بلوم، با روش تحلیل محتوای توصیفی اهداف مورد بررسی قرار گیرد؛ از این رو برای پاسخ به این سوال که آیا اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی به همه سطوح حیطه‌های بلوم می‌پردازد؟ اهداف از نظر محتوا، حیطه و سطح مورد بررسی قرار گرفتند و سپس داده‌ها درون جدولی مرتب شدند. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که ۷۷/۸٪ از کل اهداف این دو درس کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی، مربوط به حیطه شناختی بلوم و ۲۲/۲٪ از کل اهداف این دو درس به حیطه عاطفی بلوم مربوط است و به حیطه روانی- حرکتی پرداخته نشده است.

واژگان کلیدی: اهداف، مطالعات اجتماعی، چهارم ابتدایی، حیطه‌های بلوم، تحلیل محتوای توصیفی اهداف

---

^۱ دکتری زبان و ادبیات فارسی، استاد دانشگاه فرهنگیان تهران (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی مقطع کارشناسی پیوسته دانشگاه فرهنگیان پردیس نسیمیه تهران- مرکز شهید شرافت، گروه آموزش ابتدایی

مسئله مورد نظر در این پژوهش مقایسه اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی از منظر حیطه‌های بلوم است. آموزش دوره ابتدایی در حکم، مبنا و اصل همه آموزش‌ها مطرح است و در واقع سنگ بنای نظام آموزشی به شمار می‌آید؛ به همین دلیل توجه به این دوره از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از دروسی که به طور مستقیم با آموزش مهارت‌های اجتماعی که در زندگی روزمره بسیار ضروری است ارتباط دارد، درس مطالعات اجتماعی است به همین سبب بررسی اهداف آن اهمیت بسزایی دارد.

بررسی اهداف دروس از آن جهت اهمیت دارد که یکی از عواملی که در جریان آموزش و پرورش و شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان نقش بازی می‌کند، اهداف حساب شده و مطلوب کتاب‌های درسی است. یک کتاب درسی زمانی می‌تواند به تحقق هدف‌های تعلیم و تربیت کمک کند که برای تهیه و تدوین اهداف آن، اصول و مواردی جهت شکوفایی استعدادها و قابلیت‌های دانش‌آموزان به کار گرفته شود، زیرا دانش‌آموزان بیشتر از طریق اهداف کتاب با مسائل مختلف آشنا می‌شوند و برای زندگی در جامعه آماده می‌شوند. علاوه بر آن بررسی اهداف کتاب درسی نیز از آن جهت اهمیت دارد که کتاب‌های درسی یکی از عناصر مهم هر نظام آموزشی محسوب می‌شوند. همچنین بررسی اهداف کتاب‌های درسی باعث می‌شود افرادی که به عنوان معلم برای تدریس انتخاب می‌شوند با اهداف کتاب و رویکرد آن آشنا شوند و برای ارائه آن بهترین روش تدریس را انتخاب کنند.

با توجه به نکات بالا و با در نظر گرفتن اینکه کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته است، این پژوهش با هدف مقایسه اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی از منظر حیطه‌های بلوم انجام شده است و پرسشی که مطرح است این است که آیا اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی به هم می‌سازد؟ در این مقاله

ابتدا به پیشینه مورد بررسی پرداخته شده و در ادامه از طریق روش تحلیل محتوای توصیفی اهداف، تمام اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم به صورت دقیق مورد بررسی قرار گرفته و با توجه به موضوعی که دارند در سطوح مربوط به خود قرار می‌گیرند و نتیجه‌ای که حاصل می‌شود این است که ۷۷/۸٪ از کل اهداف این دو درس مربوط به حیطه شناختی و ۲۲/۲٪ از کل اهداف مربوط به حیطه عاطفی است و به حیطه روانی - حرکتی پرداخته نشده است.

پیشینه پژوهش

معین قورچائی و یاسر توکلی در مقاله‌ای با عنوان «**تحلیل محتوای توصیفی اهداف و تمرین‌های کتاب ریاضی جدید التالیف چهارم ابتدایی بر مبنای حیطه‌ی شناختی طبقه بندی بلوم**» اهداف و تمرین‌های کتاب ریاضی پایه چهارم ابتدایی چاپ سال ۱۳۹۸ را بر مبنای حیطه‌های شناختی طبقه بندی بلوم و با روش تحلیل محتوای توصیفی اهداف ارزیابی کردند و به این نتیجه رسیدند که بیشترین تمرکز اهداف و تمرین‌ها بر سطح کاربرد و پس از آن بر سطح درک و فهم از حیطه شناختی بلوم است. اهداف و تمرین‌های کتاب به سطوح پایین حیطه شناختی بلوم متمرکز شده است؛ به طوری که نزدیک به ۹۰٪ اهداف و ۸۵٪ تمرین‌های کتاب در سه سطح پایین حیطه شناختی (دانش، درک و فهم و کاربرد) طبقه بندی شده‌اند و میزان توجه به سطوح بالای حیطه شناختی (تحلیل، ترکیب و ارزشیابی) بسیار اندک بوده و مورد توجه قرار نگرفته است. (قورچائی، توکلی، ۱۳۹۹: ص ۲)

فرزانه زهره وندی و علیرضا صادقی‌نیا در مقاله‌ای به نام «**تحلیل محتوای توصیفی اهداف آموزشی کتاب فارسی اول ابتدایی**» اهداف کتاب فارسی اول ابتدایی را با روش تحلیل محتوای توصیفی اهداف بررسی کردند. در این روش ابتدا اهداف آموزشی هر یک از درس‌های کتاب فارسی اول ابتدایی را استخراج کردند و سپس حیطه و سطح اهداف را بررسی کردند و با بررسی متن نوشتاری مشخص کردند که کدام یک از

حیطه‌ها فراوانی بیشتری دارد. جامعه آماری و نمونه: کتاب فارسی پایه اول ابتدایی، واحد ثبت: جمله؛ و روش شمارش، فراوانی اهداف تعیین شد و در آخر به این نتیجه رسیدند که فراوانی اهداف رفتاری کتاب فارسی اول در حیطه شناختی ۹۳٪، در حیطه عاطفی ۵۲٪ و در حیطه روانی- حرکتی ۵۵٪ است. کل اهداف رفتاری کتاب فارسی اول ابتدایی تقریباً ۲۰۰ هدف آموزشی است. بیشترین فراوانی اهداف رفتاری مربوط به حیطه شناختی است و درصد فراوانی دو حیطه عاطفی و روانی - حرکتی به هم بسیار نزدیک است. در تدوین کتاب فارسی پایه اول ابتدایی، اهداف رفتاری به گونه‌ای تنظیم شده‌اند که هر سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی را پوشش می‌دهند. با توجه به اینکه دانش آموزان اول ابتدایی تازه شروع به نوشتن می‌کنند و بیشتر آموزش می‌بینند، به همین دلیل اهداف حیطه روانی - حرکتی فراوانی قابل توجهی دارند. (زهره وندی، صادقی نیا، ۱۳۹۸: ص ۱)

شریفه گلشاهی و امید کر در مقاله‌ای با عنوان «**تحلیل محتوای توصیفی اهداف آموزشی دروس فارسی خوانداری پایه ششم دبستان بر اساس طبقه بندی بلوم**» میزان توجه کتاب فارسی خوانداری پایه ششم دبستان به طبقه‌بندی‌های بلوم که شامل سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی و نیز شش بخش فرعی حیطه شناختی (دانش / فهمیدن / کاربرد / تحلیل / ترکیب / ارزشیابی) است را با روش تحلیل محتوای توصیفی اهداف بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که از ۱۱۸ هدف آموزشی تعیین شده برای کتاب مذکور، ۷۷/۱۲٪ آن یعنی ۹۱ هدف مربوط به حیطه شناختی و تنها ۸۵/٪ آن یعنی تنها ۱ هدف مربوط به حوزه روانی - حرکتی است. در بین شش بخش حوزه شناختی نیز، بخش دانش با ۳۳ هدف بیشترین فراوانی را دارد. این موضوع نشان می‌دهد که این کتاب اغلب از مفاهیم شناختی استفاده کرده است و چون هدف اصلی کتاب فارسی تقویت خواندن و نوشتن است، پس حیطه شناختی تقریباً به‌جا استفاده شده است. (گلشاهی، کر، ۱۳۹۸: ص ۲)

امیر ارسلان یوسفی و همکاران در مقاله‌ای به نام «**تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم (چاپ ۱۳۹۵) بر اساس مدل ویلیام رومی**» میزان فعال یا غیرفعال بودن محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم

(چاپ ۱۳۹۵) بر اساس روش ویلیام رومی (تحلیل متن و تحلیل تمرین و تحلیل تصاویر) را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که مقدار ضریب درگیری بدست آمده از این تحلیل ۰/۰۶۲۹۷۲۲ است. هنگامی که ضریب درگیری کمتر از ۰/۱ باشد، بیانگر این است که کتاب فقط به ارائه اطلاعات علمی می‌پردازد و از فراگیران می‌خواهد تا در پی حفظ کردن مطالب علمی ارائه شده باشند. (یوسفی، حسامی، رزاقی، ۱۳۹۶: ص ۲)

محسن خادمی و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «**تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم**

ابتدایی بر حسب مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی» مولفه‌های مهارت‌های اجتماعی را با روش ترکیبی

(کیفی و کمی) بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که مهارت‌های گروهی بیشترین فراوانی و مهارت‌های

ارتباطی کمترین فراوانی را دارند. همچنین بیشترین و کمترین ضریب اهمیت، به ترتیب به مهارت‌های جرئت

ورزی و مهارت‌های ارتباطی مربوط بود. همچنین مشخص شد که پراکندگی مهارت‌های اجتماعی در این کتاب

یکسان نیست و بیشتر بر مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های پرورش حس همکاری و شناسایی ارزش‌های جامعه

تاکید شده است. (خادمی، محمدی، ناصری جهرمی، منصور، ۱۳۹۵: ص ۱)

با توجه به مطالعات انجام شده برداشت می‌شود که پژوهشی در زمینه مقایسه اهداف درس اول و دوم کتاب

مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰-۱۴۰۱ انجام نشده است. به این منظور پژوهشگر این موضوع را

به عنوان موضوع تحقیق خود انتخاب کرده است و مطالعه‌ای پیرامون آن انجام داده است، بنابراین مقاله‌ی حاضر،

پژوهشی نو و تازه است.

روش تحقیق

این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا و به صورت تحلیل محتوای توصیفی اهداف انجام شده است.

«تحلیل محتوا فرآیند تبدیل کیفیت‌ها به کمیت‌ها و سپس تبدیل همین کمیت به کیفیت است. این روش

بیش تر در روند پژوهشی، پژوهش‌های تلفیقی، بررسی تصویر واقعیت‌ها و نیز بررسی میزان انطباق برنامه‌ها با

ویژگی‌ها و ویژگی‌های ساختاری و محتوایی بکار برده می‌شود.» (قائدی، گلشنی، ۱۳۹۵: ص ۱)

«روش تحلیل محتوای کتاب درسی، روش تجزیه و تحلیل عناصر کتاب درسی و آگاهی از ارتباط بین

عناصر کتاب درسی است.» (نوریان، ۱۳۹۵: ص ۱۳)

در این روش بعد از انتخاب جامعه آماری به تعیین معیار توصیف، انتخاب یا طراحی طبقه‌بندی و تعیین

واحد ثبت می‌پردازیم و پس از تشخیص عناصر هر طبقه و انتخاب روش آماری، پردازش اطلاعات و نتیجه‌گیری

انجام می‌شود.

حوزه‌ی مورد مطالعه در این پژوهش شامل کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰-۱۴۰۱

است و جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، اهداف درس اول و دوم این کتاب است که سطوح مختلف

این اهداف مورد بررسی قرار گرفته است.

هدف پژوهش

مقایسه اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی از منظر حیطه‌های بلوم

پرسش پژوهش

آیا اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی به همه‌ی سطوح حیطه‌های بلوم

می‌پردازد؟

تجزیه و تحلیل داده‌ها

(۱) جامعه آماری: در ابتدا به تعیین جامعه آماری می‌پردازیم. همانطور که قبلاً گفته شد اهداف

درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به عنوان جامعه آماری مورد بررسی قرار می‌گیرند.

(۲) تعیین معیار توصیف: انتخاب دقیق معیار توصیف می‌تواند به انتخاب و یا تولید یک طبقه‌بندی

خوب کمک کند. در اینجا معیار توصیف اهداف، نوع رفتاری است که انتظار می‌رود فراگیر به آن دست پیدا کند و شامل موارد زیر می‌شود:

- فراگیر معنا و مفهوم محله را بیان کند.
- فراگیر وظایف همسایه‌ها را بیان کند.
- فراگیر علت وجود مقررات محله را بداند و آن‌ها را رعایت کند.
- فراگیر تکالیف و مسئولیت‌های خود در محله را بشناسد.
- فراگیر تغییرات محله را بررسی کند و برای بهتر شدن آن پیشنهادهای ارائه دهد.
- فراگیر بخش‌های مختلف محله‌ی خود، مثل مسجد را بشناسد.
- فراگیر در یکی از فعالیت‌های محله مشارکت کند.

(۳) انتخاب یا طراحی طبقه‌بندی: طبقه‌بندی مختلفی برای اهداف وجود دارد که در اینجا طبقه

بندی بلوم انتخاب می‌شود که طبقه‌بندی او متناسب با نوع انتظاراتی است که از فراگیر می‌رود و چون تعداد طبقه‌بندی از قبل تعیین شده است، به آن «طبقه‌بندی جعبه‌ای» گفته می‌شود. بر این اساس ما ۳ طبقه داریم: حیطة شناختی، عاطفی، روانی - حرکتی.

۴) تعیین واحد ثبت: در این مرحله واحد ثبت مشخص می‌شود. چون قرار است اهداف جزئی

طبقه‌بندی شوند و هر هدف یک جمله می‌باشد، بنابراین واحد ثبت «جمله» خواهد بود.

۵) تشخیص عناصر هر طبقه:

الف) از نظر محتوا(موضوع):

محل:

اهداف جزئی درس اول

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- معنا و مفهوم محله را بیان کنند.
  - ۲- وظایف همسایه‌ها را نسبت به یکدیگر فهرست و بیان کنند.
  - ۳- اهمیت و ضرورت وجود مقررات در محله را بشناسند و مقررات را رعایت کنند.
  - ۴- برخی از تکالیف و مسئولیت‌های خود را در محله بیان کنند.
  - ۵- با مشورت بزرگ‌ترها پیشنهادی برای داشتن محله‌ای بهتر ارائه کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: تصاویری از محله‌های مختلف، تصاویری از انواع همکاری در محله، کتاب درسی.

✓ درس اول: اهداف ۱ و ۵

✓ درس دوم: اهداف ۱ و ۲ و ۳

وظایف و مسئولیت‌ها:

✓ اهداف ۲ و ۴ درس اول

مقررات:

اهداف جزئی درس دوم

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- بخش‌های مختلف و مراکز فرهنگی و تفریحی محله خود نظیر کتابخانه، مسجد و بوستان را شناسایی و معرفی کنند.
  - ۲- درباره مسجد محله خود (مثلاً سال تأسیس، کارکرد و فعالیت‌های آن) پرس‌وجو کنند.
  - ۳- تغییرات محله را در روند زمان بررسی کنند.
  - ۴- در یکی از فعالیت‌های مربوط به محله خود مشارکت کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: کتاب درسی، کاربرگ‌های شماره ۱ و ۲، تصاویری از محله‌های مختلف یک شهر در دوره‌های زمانی متفاوت.

✓ هدف ۳ درس اول

مشارکت:

✓ هدف ۴ درس دوم

ب) از نظر حیطة (شناختی، عاطفی، روانی - حرکتی):

✓ حیطة شناختی: اهداف

۵ و ۴ و ۲ و ۱

✓ حیطة عاطفی: هدف ۳

اهداف جزئی درس اول

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- معنا و مفهوم محله را بیان کنند.
  - ۲- وظایف همسایه‌ها را نسبت به یکدیگر فهرست و بیان کنند.
  - ۳- اهمیت و ضرورت وجود مقررات در محله را بشناسند و مقررات را رعایت کنند.
  - ۴- برخی از تکالیف و مسئولیت‌های خود را در محله بیان کنند.
  - ۵- با مشورت بزرگ‌ترها پیشنهادی برای داشتن محله‌ای بهتر ارائه کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: تصاویری از محله‌های مختلف، تصاویری از انواع همکاری در محله، کتاب درسی.

✓ حیطة شناختی: اهداف

۳ و ۲ و ۱

✓ حیطة عاطفی: هدف ۴

اهداف جزئی درس دوم

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- بخش‌های مختلف و مراکز فرهنگی و تفریحی محله خود نظیر کتابخانه، مسجد و بوستان را شناسایی و معرفی کنند.
  - ۲- درباره مسجد محله خود (مثلاً سال تأسیس، کارکرد و فعالیت‌های آن) پرس‌وجو کنند.
  - ۳- تغییرات محله را در روند زمان بررسی کنند.
  - ۴- در یکی از فعالیت‌های مربوط به محله خود مشارکت کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: کتاب درسی، کاربرگ‌های شماره ۱ و ۲، تصاویری از محله‌های مختلف یک شهر در دوره‌های زمانی متفاوت.

ج) از نظر سطح

شناختی: (دانش، درک و فهم، کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب)

عاطفی: (دریافت کردن، پاسخ دادن، ارزش قائل شدن، سازمان دادن به ارزش‌ها، تشخیص به

وسیله یک ارزش یا مجموعه‌ای از ارزش‌ها)

حیطه شناختی:

✓ سطح درک و فهم:

اهداف ۱ و ۲ و ۴

✓ سطح ترکیب: هدف ۵

حیطه عاطفی:

✓ پاسخ دادن: هدف ۳

حیطه شناختی:

✓ سطح دانش: اهداف ۱ و ۲

✓ سطح تجزیه و تحلیل:

هدف ۳

حیطه عاطفی:

✓ ارزش قائل شدن: ۴

اهداف جزئی درس اول

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- معنا و مفهوم محله را بیان کنند.
  - ۲- وظایف همسایه‌ها را نسبت به یکدیگر فهرست و بیان کنند.
  - ۳- اهمیت و ضرورت وجود مقررات در محله را بشناسند و مقررات را رعایت کنند.
  - ۴- برخی از تکالیف و مسئولیت‌های خود را در محله بیان کنند.
  - ۵- با مشورت بزرگ‌ترها پیشنهادی برای داشتن محله‌ای بهتر ارائه کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: تصاویری از محله‌های مختلف، تصاویری از انواع همکاری در محله، کتاب درسی.

اهداف جزئی درس دوم

انتظارات یادگیری: انتظار می‌رود دانش‌آموزان بتوانند:

- ۱- بخش‌های مختلف و مراکز فرهنگی و تفریحی محله خود نظیر کتابخانه، مسجد و بوستان را شناسایی و معرفی کنند.
  - ۲- درباره مسجد محله خود (مثلاً سال تأسیس، کارکرد و فعالیت‌های آن) پرس‌وجو کنند.
  - ۳- تغییرات محله را در روند زمان بررسی کنند.
  - ۴- در یکی از فعالیت‌های مربوط به محله خود مشارکت کنند.
- مواد و وسایل مورد نیاز: کتاب درسی، کاربرگ‌های شماره ۱ و ۲، تصاویری از محله‌های مختلف یک شهر در دوره‌های زمانی متفاوت.

۶) انتخاب روش آماری: قبل از پردازش اطلاعات باید روش آماری مورد استفاده در پردازش

اطلاعات انتخاب شود که در اینجا، فراوانی درصدی برای تحلیل داده‌ها استفاده می‌شود.

۷) پردازش اطلاعات و نتیجه‌گیری: به منظور پردازش اطلاعات جدول زیر رسم می‌شود و

داده‌ها در آن سازمان‌دهی می‌شوند.

جمع ۹:	حیطه عاطفی					حیطه شناختی					موضوع		
	۲					۷							
	مبتلور ساختن	سازماندهی	ارزش‌گذار ی	واکنش	دریافت	ارزشیابی	ترکیب	تجزیه و تحلیل	کاربرد	درک و فهم	دانش	اهداف جزئی	اهداف تجمیعی
	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۴	۲	فراوانی تجمیعی	فراوانی جزئی
	۰	۰	۵۰	۵۰	۰	۰	۱۴/۲۸	۱۴/۲۸	۰	۴۲/۸۵	۲۸/۵۷	فراوانی درصدی	درس اول و دوم
۱۰۰	۲۲/۲					۷۷/۸							

طبق نتایج به دست آمده از جدول، فراوانی درصدی سطح درک و فهم در حیطه‌ی اهداف شناختی این دو درس از کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی، ۴۲/۸۵٪ است و تقریباً نیمی از اهداف حیطه شناختی، مربوط به سطح درک و فهم است.

بعد از سطح درک و فهم، ۲۸/۵۷٪ از اهداف باقی مانده در حیطه شناختی، به سطح دانش مربوط هستند و تقریباً ۲۸٪ باقی مانده از اهداف این حیطه، به صورت مساوی بین دو سطح تجزیه و تحلیل و ترکیب، تقسیم شده‌اند و سهم هر کدام از این دو سطح برابر با ۱۴/۲۸٪ است.

در حیطه عاطفی، اهداف مربوطه به صورت مساوی بین دو سطح واکنش و ارزش‌گذاری تقسیم شده‌است. در نهایت ۷۷/۸٪ از کل اهداف این دو درس مربوط به حیطه شناختی و ۲۲/۲٪ از کل اهداف به حیطه عاطفی مربوط است و به حیطه روانی - حرکتی پرداخته نشده است.

خلاصه و نتیجه گیری

بررسی اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی چاپ ۱۴۰۰-۱۴۰۱ نشان می‌دهد که فراوانی اهداف این دو درس در حیطه شناختی $77/8\%$ و در حیطه عاطفی $22/2\%$ است. کل اهداف حیطه شناختی این دو درس شامل ۷ هدف است که $77/8\%$ از کل اهداف این دو درس مربوط به این حیطه است و بیشترین فراوانی حیطه شناختی به ترتیب مربوط به سطوح درک فهم و دانش است و بعد به سطوح تجزیه و تحلیل و ترکیب که فراوانی درصدی هر کدام $14/28\%$ است اختصاص دارد.

بعد از حیطه شناختی $22/2\%$ از اهداف درس اول و دوم مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی، به حیطه عاطفی مربوط است که در دو سطح واکنش و ارزش‌گذاری به یک اندازه پراکنده شده است و سهم هر کدام 50% است و به سطوح دیگر حیطه عاطفی توجه نشده است.

اهداف درس اول و دوم کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی فقط به سطوح حیطه‌های شناختی و عاطفی پرداخته و به حیطه روانی - حرکتی پرداخته و به آن بی‌توجهی شده است.

به نویسندگان و برنامه‌ریزان کتاب‌های درسی پایه ابتدایی پیشنهاد می‌شود که برای نوشتن اهداف کتاب‌ها به تمامی سطوح و حیطه‌ها توجه کنند، چون دانش آموزان در سنین ابتدایی قرار دارند، پس توجه به تمامی نیازهای آنها امری ضروری است.

در این تحقیق با توجه به کمبود وقت، امکان پرداختن به اهداف همه دروس کتاب مطالعات اجتماعی پایه چهارم ابتدایی نبود. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی اهداف تمامی دروس این کتاب مورد بررسی قرار گیرد تا بتوانیم به نویسندگان کتاب پیشنهادات بهتری در خصوص نوشتن اهداف کتاب ارائه دهیم.

- خادمی، محسن؛ محمدی، مهدی؛ ناصری جهرمی، رضا؛ منصور، سیروس، (۱۳۹۵)، **تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی بر حسب مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی**، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال سی و دوم، شماره ۲
- زهره وندی، فرزانه؛ صادقی نیا، علیرضا، (۱۳۹۸)، **تحلیل محتوای توصیفی اهداف آموزشی کتاب فارسی اول ابتدایی**، اولین کنفرانس بین‌المللی مدرسه آینده، اردبیل
- قائدی، محمدرضا؛ گلشنی، علیرضا، (۱۳۹۵)، **روش تحلیل محتوا از کمی گرایی تا کیفی گرایی**، نشریه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال هفتم، شماره ۲۳، گروه علوم سیاسی، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا
- قورچائی، معین؛ توکلی، یاسر، (۱۳۹۹)، **تحلیل محتوای توصیفی اهداف و تمرین‌های کتاب ریاضی جدید التالیف چهارم ابتدایی بر مبنای شیوه‌ی شناختی طبقه بندی بلوم**، دومین همایش ملی آموزش ریاضی ابتدایی، گرگان
- گلشاهی، شریفه؛ کر، امید، (۱۳۹۸)، **تحلیل محتوای توصیفی اهداف آموزشی دروس فارسی خوانداری پایه ششم دبستان بر اساس طبقه‌بندی بلوم**، هشتمین همایش ملی متن پژوهی ادبی نگاهی تازه به متون حماسی، تهران
- نوریان، محمد، (۱۳۹۵)، **راهنمای عملی تحلیل محتوای کمی و کیفی کتاب‌های درسی دوره ی ابتدایی**، نشر شورا، تهران
- یوسفی، امیر ارسلان؛ حسامی، مطهره؛ رزاقی، داوود، (۱۳۹۶)، **تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم (چاپ ۱۳۹۵) براساس مدل ویلیام رومی**، کنفرانس پژوهش‌های نوین ایران و جهان

در روانشناسی و علوم تربیتی حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه دولتی علمی کاربردی شوشتر، شرکت

دانش پژوهان همایش آفرین پارس بین‌المللی

Abstract

Learning objectives represent the goals that planners and teachers expect the learner to achieve after completing the training. On the other hand, the scattering of targets at different levels and areas of Bloom is important. In this research, it has been tried to examine the objectives of the first and second lessons of the fourth grade elementary social studies textbook, published in 1401-1400, based on the levels of goals of Bloom's domains, by the method of descriptive content analysis of the objectives; So to answer the question of whether the objectives of the first and second lessons of the fourth grade elementary social studies textbook address all levels of Bloom's domain? Objectives were examined in terms of content, scope, and level, and then the data were sorted into a table. The results of this study show that 77.8% of the total objectives of these two courses in the fourth grade elementary social studies textbook are related to Bloom's cognitive domain and 22.2% of the total objectives of these two courses are related to Bloom's emotional domain. The psycho-motor domain has not been addressed.

Keywords: Objectives, Social Studies, Elementary Fourth, Bloom Domains, Descriptive Content Analysis of Objectives